

Konstnären Per Gummesson 1858-1928

Per Gummesson kan utan överdrift betecknas som Röstångabygdens konstnärlige upptäckare. Det är genom honom, som trakten inom konsten erhållit den namnkunnighet, varom hans många efterföljare vittnar. Men denna nejd, varifrån de flesta av hans mannaålders verk stammar, hade inte sett honom födas. Hans barndoms bygd var Österlen, ett stycke ursprunglig skånsk natur, som verkat så befruktande på fantasin hos konstnärer och skaldar.

Per Gummesson kom till världen den 25 mars 1858 i Borrby. Hans far hette Gumme Svensson och unge Per var den senaste länken i en lång kedja av jordbrukare. Till en början var det naturligtvis inte tanke på annat än att han skulle uppehålla släktens traditioner. Därför fick han under sin uppväxttid deltaga i göromålen på gården och ägorna. I skolan hade han turen att till lärare få den kulturellt intresserade Jöns Olsson, bekant som en av de otaliga nitiska samlare, vilka Skansens Haxelius hade ute i de svenska bygderna. En allmän vakenhet och goda fattningsgåvor var utmärkande för den unge Per, men det var under teckningslektionerna han väckte störst uppmärksamhet. Han gjorde blytersteckningar efter såväl naturen som förebilder – växter i skolmästarens trädgård eller djur från läroboken i naturkunnighet. Ofta fann läraren hans alster så bra, att han använde dem som förebilder vid undervisningen. En av Pers dyrbaraste ägodelar blev en låda akvarellfärger, och all sin fritid använde han till att framställa bilder. När han kommit upp i tjugoårsåldern tycks han ha blivit offer för en verklig själskris. Vid denna tid skrev han ett brev till Per Tuveson i Sandby, en farbror till Theodor Tuveson, som var inte blott köttslig utan också själslig frände till Per Gummesson. Den växande olusten förmådde honom att äntligen besluta sig. Per Gummesson samlade ihop en del av sin produktion och visade alstren för

kantor Gustaf Lindström i Borrby, en klockare i ordets gamla bemärkelse, en sådan som "allt bestyrde". Teckningarna beskådades också av kantorns son, doktor Lindström, sedermera biskop i Växjö. Denne gav Gummesson det kloka rådet att visa sina arbeten för professor Pehr Eklund – senare domprost och fader till den blivande målaren och militären med samma namn. Gummesson reste alltså till Lund med ett introduktionsbrev från doktor Lindström. Pehr Eklund förstod genast att uppskatta den unge mannens konstnärsgå-

vor och nästa etapp på vägen till en rangplats inom måleriet blev att Per Gummesson fick göra bekantskap med den originelle och framstående ritmästaren Axel Hjalmar Lindqvist. Under dennes skickliga ledning fick Per göra sina första teoretiska lärospån, om man bortser från den undervisning han åtnjutit i skolan. Så kom Per Gummesson hösten 1882 till Köpenhamn för att påbörja sina studier. Han skrev in sig vid det tekniske Selskabs Skole, och efter två terminer där beviljade han inträde vid Konstakademiet. Men samtidigt hade han blivit antagen som elev vid svenska Konstakademien. Han valde det senare alternativet, och hösten 1883 finner vi honom i Stockholm. Många svårigheter icke minst av ekonomisk art hade han förvisso att övervinna under utbildningsåren, men med seg energi och goda vänners hjälp lyckades han dock nå sitt mål och blev vad han drömt om: konstnär.

Genom en väns förmedling kom Gummesson till Röstånga omkring 1890. Han slog sig först ned i Röstånga mölla och där bodde han tills gården ödelades av åskeld. Då bosatte han sig i fru Sofia Anderssons fastighet vid nya folkskolan. Där stannade han någon tid och hans nästa anhalt blev ett litet gavelrum hos målarmästare C.J.Franke, varifrån han flyttade till "Tornet" i sparbankens byggnad. Allt

”Jag ser af ditt bref, att du har hälsan och befinner dig väl ibland danskarna, det var för oss en glädjande under rättelse. Lär av dem, så mycket du kan och som du inser vara dig till nytta. Men glöm aldrig professor Eklunds varning att akta dig för öfveransträngning. ---- Som det är mitt första bref till dig, så vill jag be dig om en ting. Haf Gud för ögonen alltid”.

fler av hans tavlor funno köpare, ekonomin blev bättre och 1914 köpte han en vacker skogsbacke vid nuvarande Per Gummesons väg. Samma år lät han uppföra sitt eget trevna hem – Pershall – med en ateljé, varifrån han hade en milsvid utsikt över färgskiftande skogar, blånande åsar och odlade marker.

I närmare ett halvsekel bodde Per Gummeson i Röstånga och den förnämligaste delen av hans produktion har tillkommit här. Hans utveckling gick mot en allt större teknisk säkerhet men samtidigt mot ett fördjupande av motivstudierna och ett allt innerligare återgivande. Klarhet, lugn och ro är kännetecknande för hans verk och hans stora styrka ligger i att med små medel fånga poesin hos det som många är benägna att kalla vardagligt.

Under sin vistelse i Röstånga delade Gummeson sockenbornas liv i helg och söcken. Han bevistade kommunala sammanträden, han var medlem av och gjorde uppmärksammade inlägg i en diskussionsklubb, han var med om att arrangera nöjeställningar av olika slag och han skänkte åtskilliga alster av sin rika produktion för olika välgörande ändamål. Han blev med årens gång oerhört populär. Den välvårdade gamle artisten betraktades som ett original men inte i löjlig bemärkelse. När han den 5 maj 1928 gick ur tiden, sjuttioårig, väckte budet om hans bortgång stor sorg och saknad bland bygdens folk. Ett brev, som Gumme Svensson skrev till sin son, när denne kommit till Köpenhamn, blev återfunnet i Per Gummesons plånbok, när denne avlidit. Brevet ger en blyxtbelysning av den gamle hedersmannen från Österlen, som bl.a. skriver:

Detta om sann faderskärlek vittnande brev blev alltså en av Per Gummesons dyrbaraste ägodelar.

Det finns en sida av Per Gummesons liv och verksamhet, som återstår att nämna. Han var diktare, en poet med finstämd lyra och hans dikter visar samma innerliga känsla, samma rena och vackra naturupplevelse som hans tavlor. Hans poetiska produktion är inte stor; år 1915 utgav han en liten samling, enkelt och koncist kallad ”Dikter”. När vi skall illustrera denna sida av Per Gummesons gärning kan vi tryggt utvälja den dikt, vilken Theodor Tufvesson betecknar som hans vackraste:

*Och här är byn. I skymningens ljus
De kända marker framtona
Med gård vid gård och hus vid hus
Och pilar krona vid krona*

*Förbi en mölla, som enslig står
Med segelrevade vingar,
Min väg sig buktar, frostigt bar
Med is, som för foten klingar.*

*Och röken stiger i ringdans upp
Ur skorsten på klockarens länga,
Ren glesa flingor av julesnö
I luften varliga svänga.*

Per Gummeson är representerad på bl.a. Nationalmuseum och Malmö museum. Men den största samlingen finns på Röstånga Gästis där man inrett ett rum i konstnärens namn.

KÄLLOR: Frans Lageson, Byahornet 1950, Martin Simonsson, Onsjöbygden 1958.

Lennart Lundberg